

Plenum

Torsdag 11.6.2026 kl. 16.00—23.04

8. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen

Regeringens proposition RP 93/2026 rd
Utskottets betänkande KuUB 8/2026 rd

Första behandlingen

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 8 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger kulturutskottets betänkande KuUB 8/2026 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

Den allmänna debatten börjar. — Utskottets ordförande, ledamot Haatainen, presentationsanförande, varsågod.

Debatt

20.47 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin väliaikaiset säännökset avoimen korkeakouluopetuksen opintotestelikokeilusta. Ehdotettuun opintotestiin oikeutetulla on kokeilun aikana oikeus osallistua avoimeen korkeakouluopetukseen maksutta. Esityksessä esitetään, että opintotesteli voidaan myöntää heille, jotka ovat suorittaneet ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa 1. päivä joulukuuta 2025 — 31.7.2028 Suomessa alle 29-vuotiaana ja jotka ovat osallistuneet korkeakoulujen yhteishakuun mutta eivät ole saaneet tai vastaanottaneet opiskelupaikkaa. Kokeilun tarkoituksena on tuottaa tietoa opintotestelin vaikutuksista nuorten hakukäyttäytymiseen, opiskelualan valintaan, koettuun kuormitukseen ja korkeakoulutuspolulle kiinnittymiseen.

Valiokunta kannattaa asiantuntijalausunnoissa esitetyin tavoin esityksen tavoitteita. Siirtymät koulutukseen ja työhön ovat keskeisiä nuorille paineita aiheuttavia tekijöitä. Tämänkin vuoksi ehdotus antaa nuorille mahdollisuuden oman korkeakouluopiskeluväylän löytämiseen ja akateemiseen maailmaan tutustumiseen, ja se on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltu. Ehdotettu kokeilu tarjoaa nuorille tilaisuuden perehtyä eri alojen opintoihin ja tukee siten heitä itselleen soveltuvimman alan hahmottamisessa ja vähentää koulutusvalintoihin liittyviä paineita. Opinnot voidaan myös hyväksilukea mahdollisiin tuleviin tutkinto-opintoihin, mikä voi nopeuttaa tutkinnon suorittamista.

Tällä setelillä voi suorittaa yhteensä 30 opintopisteen laajuisia suomen- tai ruotsinkielisiä avoimena korkeakouluopetuksena järjestettäviä opintoja yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa. Seteliä voi käyttää useamman korkeakoulun ja alan opetustarjontaan ja koulutusmahdollisuuksiin tutustumiseen sekä yksittäisen korkeakoulun opintoihin, esimerkiksi avoimen korkeakouluopetuksen polku- tai väyläopintoihin.

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

Hallituksen esityksessä ehdotettu opetuskieliä koskeva rajausta tarkoittaa, että opintoseteleillä ei voi suorittaa sellaisia opintojaksoja ja -kokonaisuuksia, jotka tarjoillaan vain vieras-kielisinä, kuten usein on englanninkielisinä toteutuksina, ja joiden suorittamiseen ei tarvita lainkaan suomen tai ruotsin kielen taitoa. Lakiesitys mahdollistaa kuitenkin sen, että suoritettaviin opintojaksoihin tai -kokonaisuuksiin voi suomen tai ruotsin kielen lisäksi sisältyä myös muunkielistä opetusta tai oppimateriaalia.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että ehdotettu opintoseteli on koulutuspoliittinen keuhilu, jonka tarkoituksena on tukea nuorten siirtymää koulutuspolulla sekä tarjota mahdollisuus tutustua maksutta korkeakouluopintoihin ilman, että nuorelle asetetaan tarpeettomia velvoitteita tai rajoituksia koulutukseen hakeutumiseksi.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia etuuslainsäädäntöön, eikä sillä ole vaikutuksia nuorten toimeentulon hankkimisen edellytyksiin. Opintosetelin laajuus — se on siis 30 opintopistettä — ja käyttöaika, joka on kaksi vuotta, on mitoitettu siten, että nuoret voivat opiskella myös sivutoimisesti ja hankkia toimeentulonsa työskentelemällä opintojen ohessa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kokeilun kohderyhmälle viestitetään opintosetelistä selkeästi ja että opintoseteliä koskevan neuvonnan ja ohjauksen yhteydessä nuorille annetaan tietoa myös opintojen aikaisesta toimeentuloturvasta. Lisäksi siinä tulee tuoda selkeästi esiin opintoseteliin liittyvän ja työttömyysturvaa koskevan hakuvelvoitteen erot. Opintosetelin saaminen edellyttää yhden korkeakoulupaikan hakemista, kun työttömyysturvallainsäädännössä tietyissä tilanteissa edellytetään hakemista vähintään kahteen koulutukseen.

Vapaan sivistystyön roolista todettakoon, että käsiteltävänä oleva hallituksen esitys kohdistuu yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin eikä siinä ehdoteta säädettäväksi vapaan sivistystyön oppilaitosten opetuksesta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on kuitenkin mahdollisuus osallistua ehdotettuun kokeiluun korkeakoulun kanssa tehtävän sopimuksen perusteella. Vapaan sivistystyön toimijat edistävät keskeisesti koulutuksellista yhdenvertaisuutta, jatkuvaa oppimista sekä opintosetelikokeilun tavoitteiden toteutumista, vaikka niiden osallistuminen kokeiluun perustuu sopimussyhteistyöhön korkeakoulujen kanssa. Niiden rooli avoimen korkeakouluopetuksen kokonaisuudessa säilyy merkittävänä riippumatta siitä, miten ne opintosetelikokeiluun osallistuvat.

Valiokunta korostaa kokeilua koskevan seurannan ja arvioinnin tärkeyttä merkitystä. Esityksen mukaan kokeilun vaikutuksia seurataan säännöllisesti koko kokeilun ajan eri tekijöiden näkökulmista. Onkin tärkeää, että arvioinnin tuloksia hyödynnetään päätettäessä kokeilun mahdollisesta jatkamisesta tai vakinaistamisesta. Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy lausuman, jossa edellytetään, että hallitus seuraa ja arvioi tarkoin opintosetelikokeilun etenemistä ja toteutumista ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2029 loppuun mennessä.

Tähän mietintöön sisältyy yksi vastalause.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle esittelystä. — Sitten edustaja Hänninen.

20.53 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Suomen kokonaisturvallisuus rakentuu ennen kaikkea ihmisistä, heidän osaamisestaan ja uskostaan omaan tulevaisuuteensa. Siksi tämä opintoseteliuudistus ei ole vain koulutuspoliittinen ratkaisu, vaan se on myös osa laajempaa turvallisuuspolitiikkaa. Suomalainen menestys ja itsenäisyys ovat rakentuneet si-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

vistyksen varaan. Huolestuttavaa on se, että viime vuosina olemme nähneet merkkejä tämän perustan horjumisesta. Tuhannet nuoret jäävät vuosittain ilman korkeakoulupaikkaa, ja siirtymä korkeakoulutukseen on monelle hidas ja epävarma. Samalla tiedämme, että valtaosa nuorista haluaa korkeakoulututkinnon ja uskoo koulutuksen merkitykseen. Se, että nuoremme uskovat osaamiseen, on myös kokonaisturvallisuuttamme vahvistava tekijä.

Arvoisa puhemies! Nyt tarjoamme tähän ongelmaan ratkaisun. Opintosetelin avulla nuori voi aloittaa korkeakouluopinnot heti, vaikka opiskelupaikka ei olisi vielä avautunut. Nuori voi tutustua eri asioihin ja aloihin, vahvistaa opiskelutaitojaan ja rakentaa omaa polkuaan kohti tutkintoa ilman taloudellista estettä. Käytännössä kyse on mahdollisuudesta suorittaa maksuttomasti enintään 30 opintopisteen suuruiset avoimet opinnot kahden vuoden aikana. Tämä uudistus muuttaa väli vuoden luonnetta. Siinä, missä väli vuosi on monelle ollut pakkorako ja epävarmuuden aikaa, opintosetelin myötä siitä voi tulla myöhemmin opintoihin kiinnittymistä vahvistava ja suuntaa antava vaihe. Nuori ei jää ulkopuolelle vaan pysyy mukana oppimisessa ja yhteiskunnassa. Juuri sitä me tarvitsemme tänä päivänä.

Arvoisa puhemies! Kyse on myös taloudesta ja Suomen tulevasta menestyksestä. Korkeampi koulutustaso vahvistaa tuottavuutta, tutkimusta ja innovaatioita sekä tukee työuria. Opintoseteli voi nopeuttaa siirtymää koulutukseen ja siten myös työelämään, mikä vahvistaa koko yhteiskunnan kantokykyä. Samalla se vahvistaa kansakuntamme sivistystä, joka on osa kriisinsietokykyä. Koulutettu yhteiskunta kykenee paremmin arvioimaan tietoa, torjumaan vaikuttamista ja sopeutumaan muutoksiin. Näin ollen investointi koulutukseen on myös investointi kokonaisturvallisuuteen. Sivistysvaliokunta on esitystä käsitellessään korostanut uudistuksen seurannan ja arvioinnin merkitystä opintosetelikokeilun edetessä, sillä vain siten voimme tietää, mahdollistaako tämä esitys sen, mitä siltä odotetaan.

Arvoisa puhemies! Tämä opintoseteli lähettää nuorille tärkeän viestin siitä, että yhden hakukerran epäonnistuminen ei määritä koko tulevaisuutta. Se kertoo, että yhteiskunta tarjoaa uusia mahdollisuuksia ja tukea eteenpäin. Se on viesti Suomelle siitä, että emme jätä osaamispotentiaalia käyttämättä. Jokainen nuori, joka pääsee kiinni opintoihin, vahvistaa meidän yhteistä tulevaisuuttamme ja suomalaista kokonaisturvallisuutta. Siksi tätä opintoseteliuudistusta tulee katsoa myös osana jokaisen suomalaisen turvallista arkea. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski.

20.58 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esittämän opintosetelikokeilun lähtökohdat ovat kannatettavia. On myönteistä, että ilman opiskelupaikkaa jääneille nuorille tarjotaan mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin avoimen korkeakoulutuksen kautta. Koulutukseen kiinnittymisen merkitys korostuu tilanteessa, jossa nuorten työllistyminen on nyt poikkeuksellisen vaikeaa. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, vuosittain noin 21 500 uutta ylioppilastutkinnon suorittanutta jää korkeakoulutuksen ulkopuolelle. Ammatillisen koulutuksen suorittaneita ja korkeakouluun hakeneita mutta ilman paikkaa jääneitä on vuosittain noin 3 200 henkilöä.

Siirtymät koulutukseen ja työhön ovat keskeisiä nuorille paineita aiheuttavia tekijöitä. Ehdotettu kokeilu tarjoaa nuorille tilaisuuden perehtyä eri alojen opintoihin ja tukee siten heitä itselleen soveltuvimman alan hahmottamisessa ja vähentää koulutusvalintoihin liitty-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

viä paineita ainakin hieman. Opinnot voidaan myös hyväksilukea mahdollisiin tuleviin tutkinto-opintoihin, mikä voi nopeuttaa tutkinnon suorittamista.

Arvoisa puhemies! Osassa valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista on kiinnitetty huomiota siihen, että esityksestä jää epäselväksi nuorten mahdollisuus hyödyntää työttömyysetuutta kokeiluun liittyvien opintojen aikana. Valiokunta sai tähän liittyen selvityksen ja siihen viitaten mietinnössä toteaa, että ehdotettu opintoseteli on vain koulutuspoliittinen kokeilu, siinä ei oteta kantaa muuhun. Opintosetelin laajuus, 30 opintopistettä, ja sen käyttöaika, kaksi vuotta, on mitoitettu siten, että nuoret voivat opiskella myös sivutoimisesti ja hankkia toimeentulonsa työskentelemällä opintojen ohessa. No, ihan hyvä, mutta miten työskentelet, jos töitä ei ole? Tällä hetkellä monella nuorella töitä ei valitettavasti ole.

Opiskelu avoimessa korkeakouluopetuksessa ei siis oikeuta opintotukeen. Avoimia korkeakouluopintoja suorittava nuori voi sen sijaan saada kuitenkin yleistä asumistukea siitä säädettyjen edellytysten mukaisesti, ja valiokunta mietinnössä pitää tärkeänä, että opintoseteliä koskevan neuvonnan ja ohjauksen yhteydessä nuorille annetaan tietoa myös opintojen aikaisesta toimeentuloturvasta. Esimerkiksi työttömyysetuutta saavan nuoren voi olla tarpeen suunnitella suoritettavien opintojen määrää tarkemmin ja aikatauluttaa niitä etukäteen yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa, jotta oikeus työttömyysetuuteen voidaan varmistaa, mikäli ollaan tässä valitettavassa tilanteessa, että nuori ei ole saanut töitä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen koulutustason nostamiseen varaama kertaluonteinen 100 miljoonan euron rahoitus on kuitenkin valitettavasti riittämätön suhteessa näihin tavoitteisiin. Sama määräraha nimittäin kohdistuu tämän opintosetelikokeilun lisäksi myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen. Tämä raha ei riitä. Tässä on niin iso pullonkaula meillä opiskelijoita haluamassa aloittaa opinnot. Mikäli korkeakoulutettujen osuus halutaan nostaa yli puoleen ikäluokasta tai, niin kuin korkeakoulutuksen parlamentaarinen ryhmä on linjannut, jopa 60 prosenttiin ja samalla pitäisi purkaa tätä nykyistä hakijasumaa, tarvitaan huomattavasti mittavampia panostuksia.

Korkeakoulut ovat tuoneet esiin huolen siitä, että kokeilussa maksettava 20 euron korvaus opintopistettä kohden ei kata opetuksen ja ohjauksen todellisia kustannuksia. Mikäli rahoitus jää vajaaksi, lisäkoulutuksesta aiheutuvat menot jäävät korkeakoulujen katettaviksi, mikä saattaa heikentää muuta koulutusta ja tutkimusta eikä ole siten tarkoituksenmukaista.

Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa, ennen kuin aika juoksee loppuun, ehdotan, että nämä lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Jatkan vielä puheenvuoroani toteamalla, että kokeilun onnistumisen kannalta keskeinen kysymys on myös se, tavoittaako tämä opintosetelikokeilu myös ammatillisen tutkinnon suorittaneet nuoret, koska he ovat välttämätön porukka saada mukaan, jos halutaan koulutustasoa nostaa. Tämä edellyttää riittävää rahoitusta, ohjausta ja lähiopetusta myös ammatillisissa oppilaitoksissa.

Tässä esityksessä on tehty rajausta, että opintosetelillä voi suorittaa vain suomen- tai ruotsinkielisiä opintoja. Samoin tästä ovat valitettavasti jääneet ulkopuolelle vapaan sivistystyön oppilaitokset, kuten kesäyliopistot, kansanopistot ja kansalaisopistot, mikä rajaa nyt sillä tavalla toimijoita, että nämä olisivat tahoja, joilla olisi valmius tukea avoimen korkeakoulutuksen alueellisesti parempaa saavutettavuutta ja antaa nuorille opiskelupaikka, jossa saa myös laadukasta ohjausta. Toivottavasti nämä tahot saadaan tämän kokeilun aikana myöhemmin mukaan, jotta tämä verkosto ei keskity vain korkeakoulu-kaupunkeihin. —

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

Kiitos, tässä vaiheessa taidan siirtyä miettimään, otanko vielä toisen puheenvuoron. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

21.04 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä opintosetelikokeilu on erinomainen uudistus. Laajoissa kuulemisissa saimme kyllä hyvän käsityksen siitä, mihinkä kohtaan koulutusjärjestelmää tämä tuo apua: nimenomaan niille nuorille, jotka ovat jääneet yhteishaussa ulos korkeakoulutuksesta. Tämähän on erinomainen lisä tutustua korkeakouluun ja tutustua erilaisiin aloihin ja sitä kautta tuo apua. Tämä ei tosiaan, niin kuin edustaja Lohikoski totesi, ole toimeentuloon liittyvä uudistus vaan nimenomaan tuo mahdollisuuksia korkeakouluopintoihin.

Tästä suomen- ja ruotsinkielisiin opintoihin rajaamisesta: Meillähän käytännössä lähes kaikki maksuttomat korkeakouluopinnot ovat joko suomen- tai ruotsinkielisiä, ja siihen nähden tämä ei poikkea siitä linjasta. Käytännössä opin.fi-portaalissa tullaan selkeästi näyttämään, missä opinnoissa voit tätä opintoseteliä käyttää. Käytännössä lakiesitys mahdollistaa sen, että suoritettaviin opintojaksoihin tai -kokonaisuuksiin voi suomen tai ruotsin kielen lisäksi sisältyä myös muunkielistä opetusta ja oppimateriaalia. Eli ei tarvitse pelätä, että englanninkielisiä kirjoja ei tämän kokeilun aikana pääsisi lukemaan.

Toinen asia, mikä nousi esille, on nämä korkeakouluille korvattavat kustannukset. Niistä 15 euroa on tähän opetukseen ja käytännössä 5 euroa sitten olisi ohjaukseen, eli yhteensä 20 euroa olisi tämä opintosetelin koko. Sen lisäksi korkeakoulujen kustannuksiin osallistutaan yliopistoissa 107 eurolla opintopistettä kohti sekä ammattikorkeakouluissa 76 eurolla opintopistesuorituksiin perustuvien kannustimien kautta, jotka yliopistot sitten saavat. Esimerkiksi kun Jyväskylän yliopisto tälläkin hetkellä tuottaa noin 100 000 opintopistettä avoimen yliopiston opintoja suurimpana avoimen yliopiston opintoja tarjoavana korkeakouluna, niin ei kai me voida ajatella, että he tekisivät sitä niin sanotusti tappiolla? Ei tämä uudistus myöskään yliopistojen tilannetta vaikeuta. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Castrén.

21.08 Maaret Castrén kok: Arvoisa puhemies! Kiitän ensinnäkin ministeri Talvitietä: tämä on erinomainen esitys.

Meillä oli puheenjohtaja Haataisen johdolla erittäin hienoja, tärkeitä keskusteluja valiokunnassa, ja minun täytyy kiittää erityisesti edustaja Lohikoskea siitä, että hän on koko tämän valiokuntatyöskentelyn ajan, aina kun on pystynyt, tuonut esiin ammattikoulujen tärkeyttä ja näiden opiskelijoiden merkitystä. Meillähän jää nyt siis oikeasti valtava määrä lukion tai ammattikoulun käyneitä nuoria vaille opiskelupaikkaa into pinkeänä, motivoituneina aloittamaan opiskelun. Mielestäni on nyt hienoa, että he pystyvät tavallaan ylläpitämään sitä opiskelumoodia valmistautuessaan sitten seuraaviin mahdollisiin pääsykokeisiin. He pystyvät myös pikkuisen kokeilemaan — nuorilla nyt harvoin on ihan tarkat speksit, miten elämä menee — ehkä jotain toistakin linjaa tai toisia opintoja kuin mitä he olivat ajatelleet.

Mielestäni tämä on aivan loistava lakiesitys. Olen puhunut monen nuoren kanssa, jotka odottivat vielä mahdollisuutta päästä opiskelemaan ja olivat jo tietoisia tästä ja olivat sillä lailla optimistisia, että he olivat jo miettineet, mihin he sitten käyttävät tämän mahdollisuu-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

den sinä aikana, ennen kuin se oikea, varsinainen opiskelupaikka aukeaa. Ja tämä on vielä sillä lailla hyvä, että se ensikertalaisuuskin säilyy. Että tässä ei oikeastaan ole mitään menetettävää, tässä on pelkästään voitettavaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

21.09 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Huhtikuussa 2021 jätin eduskunnalle toimenpideohjeen kokeilusta koulutussetelin tarjoamiseksi toisen asteen opiskelijoille, jotka jäävät ilman korkeakoulupaikkaa. Koronapandemia oli tuolloin tuonut mukanaan ylimääräistä epävarmuutta toisen asteen opintojen loppuun saattamiseen ja korkeakoulujen opiskelijavalintoihin. Ajatuksenani oli, että mahdollisuus aloittaa opintoja avoimessa korkeakoulussa mahdollisen väli vuoden aikana avaisi nuorille ovia ja toisi turvaa epävarmuuden keskellä. Koronapandemian aikana yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjosivat myös maksutta avoimen puolen opintoja työttömille ja lomautetuille. Olen siis valtavan iloinen, että Orpon hallitus tarttui ehdotukseeni muutamaa vuotta myöhemmin. Aivan liian monet nuoret jäävät toisen asteen opintojen jälkeen ilman toivomaansa opiskelupaikkaa. Opintojen aloittamista viivästyttää paitsi aloituspaikkojen määrä myös esimerkiksi opintoputken aiheuttama uupuminen.

Meidän yhteinen tavoitteemme on, että reilusti yli puolella nuorista olisi korkeakoulututkinto. Yhteiskunnan muuttuessa on perusteltua pohtia, olemmeko itse asiassa asettaneet tavoitteita tarpeeksi korkealle kilpailukykyisen osaamisen ja laadukkaan tutkimuksen takaamiseksi, mutta joka tapauksessa on selvää, että jo nämä nykyiset tavoitteet edellyttävät merkittävää lisäystä korkeakoulujen aloituspaikkoihin ja muita toimia nuorten opintoihin pääsyn helpottamiseksi. Korkeakoulujen aloituspaikkojen ja hakijamäärien välinen ristiriita tulisi ratkaista niin, että yhä useampi voisi suorittaa itselleen mielekkäitä opintoja eikä opetuksen järjestäjille ja opintoihin pyrkiville aiheutuisi muutoksista kohtuutonta haittaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esittämä opintosetelikoikeilu ansaitsee siis todella kiitoksen. On hyvä, että ilman opiskelupaikkaa jääneille nuorille tarjotaan mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin avoimen korkeakoulutuksen kautta. Erityisen merkityksellistä se on tässä tilanteessa, jossa nuorten työllisyys on niin heikolla tolalla. Mitä tulee koulutustason nostamiseen laajemmin, niin täytyy valitettavasti todeta, että tähän mennessä hallituksen siihen varaat rahat, 100 miljoonan euron kokonaisuus, ovat riittämättömiä suhteessa näihin tavoitteisiin. Tästä samasta määrärahasta pitäisi tosiaan rahoittaa paitsi tämä opintosetelikoikeilu myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen, ja mittaluokka ei valitettavasti riitä hakijasuman purkamiseen ja koulutustason nostamiseen riittävällä tavalla, mutta on kuitenkin alku.

On erittäin tärkeää huolehtia, että tämä kokeilu tavoittaa myös ammatillisen tutkinnon suorittaneet nuoret. Tämä korkeakoulutustason nostaminen vähintään puoleen ikäluokasta ja siitä eteenkinpäin edellyttää sitä, että myös ammatillisen koulutuksen kautta on käytössä toimiva väylä korkeakouluopintoihin, ja toivon mukaan tämä opintosetelikoikeilu voisi myös avata siinä sellaisia ovia, jotka tähän mennessä eivät ole ihmisten edessä auenneet. Riittävä rahoitus, ohjaus ja lähiopetus ammatillisissa oppilaitoksissa on tietenkin ehdoton edellytys onnistumiselle.

Hallituksen esityksessä on jostain syystä tosiaan tehty rajausta, että opintosetelillä voi suorittaa vain suomen- tai ruotsinkielisiä opintoja, ja sitä on täällä ansiokkaasti tietysti avattu, mutta itse hiukan kummastelen tätä rajausta ja ajattelen, että se rajaa tarpeettomalla

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

tavalla korkeakoulujen opintotarjontaa. Minusta on myös pohtimisen arvoinen kysymys, miksi vapaan sivistystyön oppilaitokset, kuten kesäyliopistot, ovat jääneet tässä kokeilussa sivuun. Opintoseteliuuden käyttö on tarkoitus toteuttaa opin.fi-palvelun kautta, johon vapaan sivistystyön oppilaitoksilla ei ole pääsyä. Tämä rajaa mielestäni aivan tarpeettomalla tavalla pois toimijoita, joilla olisi valmiuksia tukea avoimen korkeakoulutuksen saavutettavuutta. Tätä kannattaisi mielestäni vielä ministeriössä harkita.

Arvoisa puhemies! Loppuun totean, että kannatan edustaja Lohikosken esitystä siitä, että lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen mukaisina.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

21.14 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä opintoseteliasia on positiivinen asia ja tulee siihen tarpeeseen, kun nuoret ovat hakeneet toisen asteen opiskelujen jälkeen jatkokoulutuspaikkaa eivätkä ole sitä saaneet. Siinä mielessä tämä paikkaa sitä kohtaa ja me pystymme pitämään nuoret opiskelujen syrjässä kiinni, ja kun jatkossa näitä opintopisteitä on mahdollisuus kerätä 30, niin sitä voidaan myöhemmin sitten hyödyntää korkeakouluopinnoissa riippuen vähän alasta, mutta muuten periaatteessa pystytään tekemään.

Arvoisa rouva puhemies! Se aina ihmetyttää, kun tässä sanotaan, että noin 21 500 uutta ylioppilastutkinnon suorittanutta jää korkeakoulutuksen ulkopuolelle ja ammatilliselta puolelta 3 200. Kun katsotaan näitä ikäluokkia, meillä on noin 60 000:n ikäluokka, joka tulee toiselta asteelta, ja korkeakouluissa on tällä hetkellä 56 000 aloituspaikkaa, joista ammattikorkeakouluissa on 31 000 ja yliopistoissa 25 000. Meillä on joku ongelma tässä meidän koulutusputkessakin, että näitä henkilöitä jää näin paljon. Siinä mielessä pitäisi miettiä sitä, miten se toimii, mutta se on toisen puheen ja lainsäädännön väärti, että sitä pitää käydä läpi, miten me saamme tästä parempia tuloksia aikaiseksi. Pelkkä aloituspaikkojen lisääminen ei auta tässä, kun katsotaan tätä tulijoitten määrää. Toiset ehkä vähän käyttäevät paikkaa ja muuta, mille lähtee ja niin pois päin, eli sitäkin kautta voi jäädä paikkoja täytty-mättä ja se kierto ei ole niin hyvä kuin sen pitäisi olla.

Arvoisa rouva puhemies! Isossa kuvassa tämä on hyvä. Tässä tulee hallituksen toinen lakiesitys, HE 86, joka avasi rajoituksetta avoimet korkeakouluopinnot yli 25-vuotiaille työtömille. Eli vähän samaan kohderyhmään avoimen korkeakoulun puolella tuodaan mahdollisuuksia opiskella. Nyt tämä tulee toista kautta, ja tässä voi tulla opiskelijoitten keskuudessa vähän sekaannusta, että kummalla puolella tässä nyt sitten kannattaa liikkua ja se opiskelupaikka ottaa vastaan ja jatkaa opiskelua.

Sinänsä tässä on hyvä uudistus, vaikka tämä on määräaikainen — tässä on neljän vuoden määräaika 2030:een asti — ja sitten niille, ketkä ovat saaneet tämän opiskelusetelin, se on vähän lyhyempi aika, joten on erittäin hyvä, että tätä myös sitten seurataan ja yritetään löytää kehittämistarpeita. Sen takia tämä valiokunnan lausumaehdotus on täällä. Hyvä, että voidaan korjata, kun tästä on tuloksia saatu.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä myös tukee sitä tavoitetta, että nostetaan korkeakoulun käyneitten suhteellista määrää, ja se auttaa tätä polkua siihen suuntaan. Mutta myös aika tärkeää on se, että meidän ammatillinen koulutus tuottaa niitä opiskelijoita, jotka menevät korkea-asteelle asti. Sen takia ammatilliseen koulutukseen satsaaminen on tärkeätä, ja sen laatu pitää pystyä pitämään sellaisena, että sieltä on myös jatko-opiskelumahdollisuus. Meidän koulutusjärjestelmän tärkein asia on, että meidän koulutusputkesta, niin ammatil-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

liselta puolelta kuin lukiopuolelta, voidaan opiskella loppuun asti eli tohtorinopintoihin asti, jos haluaa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

21.18 **Jani Kokko sd:** Arvoisa puhemies! Itselleni historia on ollut aina intohimo, ja luki-on jälkeen oli selvää, että yliopistoon sitä lähdän lukemaan. Vaikka ällän kirjoitin ylioppilaskirjoituksissa, niin aina pääsykokeissa tapahtui jotain, ja ovet eivät siitä syystä auenneet. Onneksi Jyväskylän yliopistossa oli mahdollisuus avoimen yliopiston väylän kautta tehdä perus- ja aineopintoja, mitkä sitten itselle avasivat portit yliopistoon historiaa opiskelemaan, ja siitä mahdollisuudesta olen kyllä kiitollinen. Siksi suhtaudun tähän kokeiluun, jota nyt esitetään ja joka on käsittelyssä, varsin positiivisesti, että tulisi myös tällainen seteli siihen, joka mahdollistaisi nuorille, jotka eivät ole päässeet valintakokeissa haluamaansa opiskelupaikkaan, hyödyntää sitä innostusta, mikä heillä on opiskelua kohtaan, ja sitä kautta käynnistää se oma opiskelupolkunsa. Toivottavasti tämä auttaisi siinä, että toiselta asteelta nuoret siirtyisivät mahdollisimman nopeasti sitten niitten opintojen piiriin.

Toki jaan ne huolet, mitä tässä keskustelussa on jo nostettu esille erityisesti tästä rahoituksen riittävydestä, varsinkin kun sillä pitäisi todellakin kattaa osa tästä aloituspaikkojen lisäyksestä. Tällä hetkellä muistaakseni korkeakoulutettujen osuus on 42 prosenttia, ja mikäli sitä halutaan nostaa siihen, että puolella suomalaisista olisi se korkeakoulututkinto, niin se kyllä vaatii erittäin vahvaa poliittista tahtotilaa ja yhteiskunnallisten resurssien ohjaamista korkeakoulukentälle ja erityisesti niiden aloituspaikkojen määrään. On selvää, että pienenä kansana, outoa kieltä puhuvana, Euraasian laidalla olevana maana, ilman koulutettua väestöä me emme pärjää kansainvälisessä kilpailussa, ja mitä koulutetumpaa väestö Suomessa on, sitä paremmin me pärjäämme kansainvälisessä kilpailussa. Toivon todellakin, että tämä kokeilu olisi yksi keino sen korkeakouluasteen nostamisessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski.

21.20 **Pia Lohikoski vas:** Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana nuorten taloudellisesta toimeentulosta tämän kokeilun aikana.

Tosiaan osassa valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista, muun muassa Lukiolaisien Liiton lausunnossa, kiinnitettiin huomiota siihen, että tämä itse hallituksen esitys jättää epäselväksi nuorten mahdollisuuden hyödyntää työttömyysetuutta kokeiluun liittyvien opintojen aikana. Käsittääkseni täällä talossa on ollut sisällä esitys, jossa on ollut tarkoitus, että aikuiset voivat työttömyysetuudella jatkossa paremmin opiskella, mutta nämä alle 25-vuotiaat on siitä rajattu ulos. Kyllä, niin kuin aiemmin, edellisessä puheenvuorossani, totesin, opintoseteli on koulutuspoliittinen kokeilu, ja tietenkään tämän esityksen sisällä ei voida ratkaista tätä toimeentuloa, mutta olennaista kuitenkin on se, että jollain niiden nuorten pitää elää. Eli nuoret hankkivat tietenkin toimeentulonsa tämän avoimen korkeakouluopetuksen suorittamisen aikana kuten tälläkin hetkellä avoimia korkeakouluopintoja suorittaessaan, eli kuka mitenkään. Joku käy osittain töissä, ja joku sitten ei pysty töissä olemaan, kun töitä ei tällä hetkellä ole. Mutta jos nuori nyt on sitten työttömyysetuudella, niin olennaista on se, että tätä opintosetelillä annettua opiskelua ei saa opiskella liian nopeasti, jotta ei sitten käy niin, että häntä aletaan tulkitsemaan päätoimiseksi opiskelijaksi, vaikka hän ei kuitenkaan voi saada opintotukea. Että on tässä asiassa tällainen pieni sisäinen ris-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

tiriita, ja tämä oli näissä asiantuntijakuulemisissa aivan oikea havainto. Eli tosiaan avoimessa opiskelu ei oikeuta opintotukeen, opintorahaan, asumislisään eikä tietenkään myöskään opintolainan valtioneuvoston takaukseen. Näin ollen mahdollisesti työttömänä työnhakijana oleva nuori voi suorittaa tietyin edellytyksin näitä avoimen korkeakoulun opintoja, mutta hänen täytyy suunnitella tämä suoritettavien opintojen määrä ja aikataulu, jotta sitten ei menetä sitä mahdollisuutta saada työttömyyskorvausta.

Ja miksi tästä nuorten toimeentulosta on tämän asian yhteydessä tarpeen puhua? Voi tuntua, että se ei liity asiaan. No, kyllä se liittyy, vaikka se ei juuri tähän hallituksen esitykseen liity. Kaikki nuoret eivät pysty enää olemaan vanhempiensa elätettävänä. He ovat täysi-ikäisiä, eivät ehkä asu enää kotona. Kaikkien vanhemmat eivät pysty tukemaan — kaikkilla ei ole varaa tukea — täysi-ikäistä nuorta. Sen takia tästä on tärkeää puhua, kuinka nämä nuoret sitten [Puhemies koputtaa] täysipainoisesti pystyvät tätä uutta hienoa opintotieteilijä hyödyntämään, koska sehän on meidän kaikkien etu, että he sitä pystyvät käyttämään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

21.24 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä nyt puhutaan tästä nuorten toimeentulosta. On huomioitava, että esimerkiksi lukiolaisella, joka valmistuu, on valmistumisen jälkeen viiden kuukauden odotusaika tähän nykyiseen yleistukeen tai työttömyystukeen ja sitten on kolme kuukautta mahdollista avoimessa opiskella yhtäjaksoisesti. Sitten siellä pitää olla taukoja. Tässä korostuu se ohjauksen merkitys, eli siinä vaiheessa, kun näitä avoimen yliopiston koulutuksia suunnittelee, se ohjaus siihen, että jos on työttömänä, miten se toteutetaan. Tämä on erittäin hankala kokonaisuus, jos me mietitään työttömyysturvaa esimerkiksi alle 25-vuotiaille. Kun nyt tuodaan tämä edustaja Lylyn mainitsema toinen lakiesitys, joka mahdollistaa avoimen korkeakouluopiskelun yli 25-vuotiaille, niin siinä nämä insentiivit opiskeluun ja se, opiskellaanko opintotuella vai opiskellaanko työttömyystuella, ovat hankalia ratkaisuita. [Pia Lohikoski: Olisipa perustulo!] — Näin juuri.

Oikeastaan puheenvuoroni oli tarkoitus koskea tätä vapaan sivistystyön roolia. On hyvä muistaa, kun tätä kokonaisuutta katsotaan, että avoin korkeakouluopetus on yliopisto- ja ammattikorkeakoululainsäädäntöön perustuva korkeakoulujen tehtävä. Kun vapaan sivistystyön oppilaitos tarjoaa tätä avointa korkeakouluopetusta, se tekee sen korkeakoulun kanssa tehdyn sopimuksen perusteella.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten kokeiluun mukaan ottamista on hankaloittanut se, että niiden opintotarjontaa ei ole tällä hetkellä mahdollista saada Opin.fi-palveluun, joka valikoitui tämän opintosetelikoikeilun toteuttamistavaksi myös osittain tämän nopean aikataulun suhteen, miten tämä lakiesitys halutaan nyt voimaan. Hallituksen esityksessä todetaan myös, että Opin.fi-palvelun tai tarjontatietojen siirtoon liittyviä integraatioita koskevia sopimuksia näitten vapaan sivistystyön kentän toimijoiden kanssa ei ole tehty. Sitten nykyinen korkeakoulupohjainen sopimusrakenne ei myöskään mahdollista sitä, että opintosetelikoikeilun aikataulussa nämä sopimukset saataisiin aikaan. Mutta mikäli vapaan sivistystyön oppilaitos osallistuu opintosetelikoikeiluun — se ei ole siis mahdotonta — niin korkeakoulun kanssa on tehtävä sopimus, ja sen perusteella pystytään tätä opintoseteliä käyttämään ja tarjoamaan niitä opintoja, suoritusmahdollisuutta, opiskelijoille maksutta. Siinä sitten rahoitus ohjautuu näitten suoritettujen opintojen suhteessa yliopistolle, ja vapaan si-

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

vistystyön oppilaitoksen ja korkeakoulujen tulee sitten sopia keskenään siitä, miten se rahoitus kulkee.

Valiokuntanakin korostimme sitä, että vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on vakiintunut rooli avoimen korkeakoulutuksen järjestämisessä osana korkeakoulujen kanssa tehtävää yhteistyötä. Sillä on myös laaja alueellinen verkosto, joka parantaa oleellisesti koulutuksen saavutettavuutta ja mahdollistaa opintojen suorittamista myös alueilla ja tilanteissa, joissa osallistuminen korkeakoulujen omaan opetukseen olisi muutoin vaikeaa. Tässä tietysti on huomioitava se, että monesti vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoaman avoimen korkeakoulutuksen opintomaksut ovat huomattavasti korkeampia, eli tämä pitää ottaa tässä järjestelyssä huomioon. On tärkeää, että toivottavasti jo tämän kokeilun aikana tämä vapaa sivistystyö pääsisi mukaan paremmin tähän kokeiluun. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

21.29 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lohikoski tuossa pohti tätä avoimessa korkeakoulussa opiskelua työttömyysetuudella. Se on juuri niin, että semmoinen lakiesitys, hallituksen esitys 86, täällä on, että yli 25-vuotiaat työttömät voivat opiskella avoimessa korkeakoulussa vapaasti ja se ei vaikuta työttömyysetuuteen. Siinä ovat mukana vapaan sivistystyön oppilaitokset paitsi kansanopistot, eli siinä ovat muut mukana, kansalaisopistot ja muut — sillä tavalla se on sinne avattu. Mutta nyt kun tässä on rajattu taas toisella tavalla ja tässä on rajattu tietenkin niin, että tuo ikäraja on erilainen ja sitten on suppeampi koulutuspaikkavalikoima, niin epäilen, että tässä tulee käymään niin, että nuori ei oikein tiedä nyt, jos on työttömänä ja siinä mielessä olisi oikeutettu tähän ja ikärajakin on se 25, kummalta puolelta sitten tässä menee, hakeeko sitä opintoseteliä vai tätä vapaata opiskelua työttömyysturvalla avoimessa korkeakoulussa, koska niitäkin opintoja voidaan lukea sitten myöhemmin korkeakoulutuksessa. Mutta nämä ovat niitä päällekkäisyyksiä, joita tässä tällä hetkellä on. Kun tässä on kokeilusta kyse, niin minä uskon, että tämä kohta tulee ratkaistua sitten jatkossa.

Voi ajatella myöskin niin, että meidän työttömyysturvalla pitäisi päästä enemmän opiskelemaan ja vapaasti, että tavallaan se olisi se ratkaisu — meillä on liian monta rajauspintaa siinä työttömyysturvassa ja siinä, mitä työttömyysturvalla voi tehdä — ja sitten täyttäisi sen työllistymisen ehdot, jos työpaikka löytyy. Tietyllä tavalla se olisi se juttu. Ehkä jotkut vapaaehtoistyöt sitten voisivat olla siellä mukana, jotka eivät ole palkkatyötä. Mutta näitä rajapintoja nyt tulee.

Nämä molemmat ovat hyviä esityksiä. Erityisesti se puute näissä mielestäni on, että ammatillisia opiskeluita näissä ei ole mukana, ei ole siellä työttömyysturvalla opiskelussa eikä sitten tässääkään. Tietyllä tavalla meillä pitäisi olla kaikkia mahdollisuuksia saada nuoria liikkumaan. Se, mitä me voidaan tällä tehdä, on se, mitä tämä myöskin tuo mukanaan, että se opiskelurytmi pysyy ja nuoret eivät syrjäydy ja he ovat kiinni tällaisessa oman itsensä kehittämisessä. Se on yhteiskunnan kannalta vain hyvä ja auttaa meitä koulutustason vahvistamiseksi kaikilta osin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

21.32 **Oskari Valtola kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan tässä kokeilussa on aika selkeä kohderyhmä, eli opintoseteli voidaan myöntää heille, jotka ovat suorittaneet ensimmäisen

Punkt i protokollet PR 64/2026 rd

mäisen toisen asteen tutkintonsa viime joulukuun alun ja 31.7.2028 välillä Suomessa alle 29-vuotiaana. Nyt jos meillä on yleinen oppivelvollisuus käytännössä sinne toisen asteen loppuun, niin käytännössähän nämä ovat juuri menneet sen opintopolun mukaan ja valmistuvat siellä 18-, 19-, 20-vuotiaina ja eivät sillä tavalla mene sinne yli 25-vuotiaisiin. Eli tietynlaista sekoittumismahdollisuutta tässä ei ole. Ja sitten kun saa tämän oikeuden opinto-seteliin, niin se on otettava käyttöön kahdessa vuodessa, eli tässä ei ole käytännössä sitä mahdollisuutta, että yli 25-vuotiaat tätä käyttäisivät. Tietysti kaikkia poikkeustapauksia voi tulla, mutta pääasiassa tämä on hyvin selkeä.

Ehkä isoin asia, mikä itselleni tässä tämän lakiesityksen käsittelyssä tuli muistutuksena, oli se, että meidän toisen asteen oppilaitoksilla on tällainen vuoden takuu opinto-ohjaukseen. Eli lukiosta valmistunut pystyy edelleen olemaan sinne lukion opinto-ohjaajiin yhteydessä ja saa sieltä apua korkeakouluihin tai muuten jatko-opintoihin hakeutumisessa. Tämä on hyvä muistaa ja on myös asia, mitä pitää rummuttaa näille meidän nuorille, että he käyttävät tätä tarvittaessa hyväkseen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

21.34 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä keskustelun lopuksi todella kiittää hallitusta tästä esityksestä opintosetelikokeiluksi. Se osoittaa minusta, että vaikuttaminen on pitkäjänteistä työtä: viiden vuoden jälkeen siitä toimenpideoitteestani todella meillä on käsittelyssä täällä lakiesitys, jolla se toteutetaan. Olen siitä iloinen, vaikka muutamia pieniä viilauksia olisin itse siinä toivonut näkeväni.

Ajattelen yleisestikin, että kokeilut ovat varsin hyvä tapa, no, nimensä mukaisesti kokeilla uusia asioita, ja toivon tietenkin, että tämän kokeilun perusteella saadaan hyvät näytöt siitä, että tämä toimii, ja pystytään sitten kenties vakinaistamaan se. Siinäkin mielessä tietenkin minusta on hyvä suhtautua avoimin mielin niihin kehitysehdotuksiin, joita lausunnonantajat ja täällä kansanedustajat ovat esittäneet, ja tarvittaessa sitten myös korjata hiukan matkan varrellakin sitä mallia entistä parempaan ja vaikuttavampaan suuntaan.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten och avbröt behandlingen av ärendet.